

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna ciena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donajanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi, te se primaju samo oni, koji se unaprijed plate. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Netranskripta pisma ne primaju se. — Rukopisi ne vraćaju

Nastavak. (Vidi br. 491 „Hrv. Riječ“.)

Govor o proračunu

izrečen u obćoj proračunskoj razpravi dne 25. listopada 1910.

od dr. M. Drinkovića.

Oživotvorenje programa stranke prava.

Gospodo, što god govorili, do izpunjenja ovih naših prava mora doći, mora doći po prilikama u našoj monarhiji i po njezinom razvitku. Razvitak monarhije govori za ovo, što ja tvrdim. Mi znamo, da je ova monarhija postala iz kraljevstva češkog, ugarskog i hrvatskog, te onih ostalih nasljednih zemalja. Mi znamo, da je od svih ovih zemalja postala bila jedinstvena država, koja je izgledala da može svakom prkositi, osobito narodima, koji su ju sačinjavali. Sve je bilo centralistički uređeno; vladala je jedna volja i jedna moć, jedinstvena velesila, svemogućnost i absolutizam, ali ta velesila u svojoj centripetalnoj svemoći, nije se mogla održati, nego se je izjalovila prema unutarnjoj sili naroda. Nije zato trebalo drugo, nego da monarhija dođe do vanjskog sukoba i cijela se ta zgrada srušila, nestato je bez ikakve unutarnje silovite borbe i velikih napora. Sila, koja je bila u narodima, pobiedila je onu umjetno jaku, na prvi pogled svemoguću centralističku silu, pobiedila je absolutizam. Od god. 1861. unaprijed, sve više se razvija ona centrifugalna sila, koja je u narodima. Mi smo danas dočekali, da svi narodi u ovoj monarhiji traže svoje i Cesi i Madjari i Hrvati i Poljaci i Rusini i Rumunji itd., svi traže svoje.

Vidite dakle, da se je prema onoj centripetalnoj sili u monarhiji razvila centrifugalna sila do toliko stepena, da ue treba nego samo jedan vanjski sukob i dogoditi će se opet ono, što se je dogodilo u nedavnoj prošlosti u ovoj monarhiji već više puta. Čim nastupi dodir naše monarhije sa vanjskim svijetom, dat će se narodima što je njihovo, samo da se očuva monarhija od razsula. To se je dogodilo g. 1848., to se je učinilo god. 1861. i 1867., a nije mnogo prošlo da se nije i preklanjske godine uradilo Ovak je razvoj prirodan, koji nije moguće usta vit, neće ga ustaviti ni oni zakoni, koji danas postoje, a neće ga ustaviti ni ovaj sabor, ni ova većina, ni nitko, jer sila nad narodnim silom nema, nego je jači od te sila samo Bog.

Gospodo, od same države učinjen je pokušaj, da se ovoj sili naroda predusretne u tom, što se je nedavno dala narodima tako zvano obće pravo glasa. To je jedan historički proces, običan u ovoj monarhiji. Kad je bilo dano obće pravo glasa, to nije proces od one godine, nego historički proces u Austriji. Najprije su u Austriji vladali velikaši. A kad su velikaši postali prejaki, onda se je njihovo pravo gospodstva preteklo na plemiće. Kad su plemići dojadili, onda je to prešlo na građane i onda napokon u obćem pravu glasa na sve. Mislio se je, da čim se više ona centrifugalna narodna sila razprši u čestice, da će tim jača biti državna sila, ali nema sila nad silom narodnom, nad silom narodnosti. Ja na temelju poviesti otvoreno kažem, da najjagodavnijim krugovima ove monarhije neće ostati, nego li udovoljiti tim zahtjevima raznih naroda, ili čekati, da narodi učine svoje, kad im se zato pruži prilika.

Vidite, gospodo, razvitak monarhije, unutarnje prilike u njoj dokazuju, da naš program nije samo opravdan u poviesti, nego i u razvitku samog našeg naroda i same monarhije. Razvitak monarhije i raznih naroda u njoj, dokaziva nam, da je naš jedini program, koji se daje oživotvoriti mirnim zakonitim, ustavnim putem i u sporazumu sa našim zakonitim vladarom. Naš program predpostavlja i današnju vladajuću kuću i cjelovitost monarhije i ravnopravnu zajednicu raznih slobodnih naroda u monarhiji. Naš program znači ravnovjesje između centripetalnih i centrifugalnih sila u monarhiji, ravnovjesje između interesa tako i dinastije i monarhije, kao i samostalnih naroda. I kad bi se naš program oživotvorio, Hrvat bi branio svoju domovinu Hrvatsku u njezinim granicama i na Alpama u talijanskom i na Balkanu i na Lovčenu i ovdje na Trentu i na Jadranskom moru. Kad bi se naš program oživotvorio, slobodna Hrvatska u zajednici drugih slobodnih naroda, na svim tim gra-

nicama Hrvat bi branio ugrožene granice Hrvatske. Na kojoj mu drago granici monarhije, svaki narod branio bi veličinu i moć svoje slobodne domovine u zajednici sa ostalim slobodnim narodima.

Gospodo, kad stvar ovako stoji, kad su interesi našeg naroda ovako usko skopčani sa interesima monarhije i dinastije, očito je, da do oživotvorenja našeg programa mora doći. Ili mora doći do oživotvorenja ovog programa ili do onog centrifugalnog, do potpunog razvitka ne udovoljenih sila raznih naroda. Mora doći ili do oživotvorenja našeg programa ili do razsula, do centrifugalnog smirenja naroda.

Gospodo, mi Hrvati u interesu našeg naroda i samostalnog našeg života, ne možemo biti nego za unutarnje ravnovjesje, za zakoniti ovaj razvitak u monarhiji. Za onaj drugi, koji bi doveo do katastrofe, mi ne možemo biti, jer bi i naš narodni život tada možda bio ugrožen. Prema tome ja neznam, je li čini dobro vlada i odlučujući krugovi u monarhiji, kada smatraju našu misao i našu stranku, kao nešto, što je naperno protiv interesima njihovim. Ja neznam je li dobro vladino ponašanje u našoj pokrajini, ja neznam je li dobro, da vlada često puta i nezakonito podupire druge protiv naše stranke, jer kako sam rekao, naš zadatak nije ni protudinastičan ni protiv monarhije Gospodo, dinastiji i habsburškoj monarhiji moralo bi biti stalo do toga, da za njih budu narodi, da su ti narodi zadovoljni, a ne može im biti do toga, kakovim se uredbama ti narodi među sobom i u njihovom životu vladaju. Uredbe, odnosno zakoni su časovite stvari i u koliko su promjenjive, i mi smo zvali, da ih mienjamo. Mi rušimo dakle što nam je na štetu, da dobijemo što nam je od koristi. Mi smo protiv današnjim uredbama, kako su i najlojalniji političari bili protiv drugim prošlim uredbama. Ja sam malo prije spomenuo, da je propao absolutizam i centralizam, pa se nadam, da će propasti i dualizam i ovaj sustav, koji sam malo prije spomenuo i koji nas u ovoj zemlji propušćuje. Ja se nadam, da će se ovaj sustav promijeniti i da ćemo mi u ovoj zemlji još živjeti svojim životom. I od toga ne vidim nego korist za dinastiju i monarhiju.

Gospodo, radeć ovako mi čekamo razvitak dogodjaja i nastojmo, da narod te dogodjaje dočeka svjestan i stalan u onom, što hoće. Medjutim mi gledamo koliko možemo crpiti koristi od onoga, što našem narodu može koristiti, pa i u ovom saboru radimo ono, što nam je jedino moguće, pače vi ste svi svjedoci, da radimo dosta, da radimo ništa manje, ako ne više, nego svi vi zajedno. Ali u ovom našem radu vi ne čete biti opazili dvoje. Prvo, da se mi ne razbacujemo izpraznim napadajima na vladu i drugo, da se ne gozimo, ali ste također opazili, da je ne hvallimo, da se ne ponizujemo, nego da iztupamo bistra i vedra čela pred svakim i od svakog zahtjevamo, da se daje narodu, što je njegovo i pred nikim se ne ponizivamo, jer se nismo pred nikim ponizivali za nijedan naš osobni posao. Mi tražimo od ove vlade, od današnje uredbe ono, što bi nas išlo i onda, kad bi bili prosta austrijska kolonija.

Kad sam baš došao na ovo, mogao bi upitati, je li treba baš da se radi ovako i ovakovog našeg rada većina ove kuće na neki način protiv našoj stranci roti; je li treba da e. k. vlada većina u tom ide na ruku; je li treba, da se nas bilo ovdje, bilo u pokrajini meće izvan zakona, je li treba da se nas meće izvan utjecaja i u onim našim pokrajinskim kukavnim poslima, koji su i nama od naroda povjereni kao i vama? Gospodo, vi sigurno znate što radite, pa čete zato uostiti i posljedice. Nego tom vašom radnjom vi nas nećete od našeg puta odbiti i nećete postići da vas slijedimo na vašem putu.

Većina ili politika prevrtljivosti, poniženja.

Koji je naš put, ja sam vam sada rekao, a dopustit čete da vas upitam, koji je vaš? Ja, gospodo mislim, da to neznaete ni vi sami, a ja ću pokušati, ne bili u malo riječi mogao da vam ga najdem. Gospodo, poslije tolikog nastojanja, poslije tolikog lutanja ovdje u ovom saboru, vi ste na kraju koju godinu pjevali bratimstvo i bratimili st, se svi redom. Učinili ste zadarsku nekakovu re- se svi redom. Učinili ste riječku. (Trumbić: Naj-

prije riječku, a onda zadarsku). Sve jedno. Gospodo, ni u jednoj, ni u drugoj nije se smjelo čisto hrvatsko stanovite iznašati, nije se smjelo o Bosni ni govoriti, pače koliko sam obavješten, Bosna je morala ostati po strani. Pak izajtih vaših rezolucija je došla koalicija u Banovini. Došao je velezidajnički proces, pak Rauch, a ovdje mi smo bili bez sabora. U tako uređenoj našoj domovini, pri takovim prilikama došao je akt od 8. listopada 1908., aneksija Bosne. I u ono doba mnogo se rogorborilo i pisalo. Izgledalo je, da se je pred revolucijom. A kada je aneksija bila uzakonjena, kada je taj čin postao zakonom, ja sam vidio kod svih vas, kod svih vaših stranaka jedan veliki preokret. Ja mislim, da ne treba govoriti što se dogodilo u Banovini. Tamo je ona ista koalicija, koja je govorila, da radi za slobodu svoje domovine, postala službenica Khuena, ta ista koalicija sklopila je s njim pakt, ponizila se na sve, a razbila se u pregovorima radi Accurtija, koji se lani ovdje onako osobno spomenuo, a proti čemu smo onaj put bili, jer smo ktjeli da se sustav ruši, a da se osobe puste na miru. (Zast. Radmiri: To je bio Aranicki). Zast. dr. Trešić: Frankovci su se mnogo jeftinije nudjili nego koalicija). Dobro, dobro. I onda se ono poniženje u Banovini okrunilo sramotom, da se obća hrvatska stvar zapostavila osobnom pitanju. A u Dalmaciji mi smo vidili, poslije uzakonjenja pripojenja Bosne i Hercegovine, da su novine jednostavno preokrenule pravac. Ona njeka ratobornost proti vladi, vladinog političari proti Beču je prestala, sklopili su se savezi, a ovdje u saboru ja sam doživio, što se nisam nadao kroz tako kratko doba i tako bezobzirno, naglo.

Ja sam u saboru doživio, da vi gospodo od većine, poslije svega što ste radili, nemate nego sladak rič za oštoku vladu. Gosp. č. dr. Čingrija priznao se vladinovecem (Zast. dr. Čingrija: To ne!) a isto tako g. Biankini, a i drugi hvallili su g. namjestnika, a i napadali osobe, koje su faktično pod direktnim utjecajem g. namjestnika.

Gospodo, ja mislim, da sve ovo, što sam u kratko napomenuo, nije se dogodilo radi naroda nego radi vas samih. I kad bi ja to vaše djelovanje promatrao kao strančar, ja bi mogao u tomu nasljedjivati se, ali vaše djelovanje šteteju narodu. (Zast. Čingrija: A vaše koristi, mislite li?) Jer ili vas vlada uzima ozbiljno, a onda se mora osvećivati narodu i narod mora nositi troškove vaše bezglave politike ili vas ne uzima ozbiljno, a onda opet loz po narod, jer ne imate snage, da za narod što izvježitate. (Zast. dr. Trešić: Nema druge, nego vas pustit na vladu. Smieh). Gospodo vi morate ovisiti o milosti vladinog. To mi na žalost osjećamo, a to mislim osjećati i vi svi. (Zast. dr. Čingrija: Mi ne osjećamo, jer ne ostojimo od milosti njezine. To su sanjarje. (Mi te sanjarje ne osjećamo).

Tako jest kako velim! (Zast. dr. Čingrija: Rieči su rieči, a ludosti ostaju ludosti. Predsjednik zvonil). Gospodine, vi preklani niste govorili, što ste ljetos govorili. Ljetos ovisite o milosti vlade. Ali da prikinemo s tim, (zast. dr. Čingrija: Bit će dobro), reći ću: vaša politika jest prevrtljiva, vaša politika jest politika pokušaja, politika jalova, politika poniženja.

Okupljanje katoličkog življa i rad sa svećentvom.

Gospodo, u pogledu naše politike, neki dan ovdje jedan član sabora spomenuo je, da smo mi prema vama nekako bili dvoilčni, ali to nije istina. Kad je zato bilo doba, kad su se u našoj domovini zbivali sudbonosni dogodjaji, mi smo srecem i umom i svom snagom našom radili, ne bi li mi svi zajedno u političkom pogledu što postigli. Ja sam vidio, da mi to nismo mogli postići, jer baš s one strane, s koje nam je bila dvoilčnost predbačena, nije se htjelo s Hrvatima nikakove političke zajedničke akcije. Gospodo, kad je ovako, što nama ostaje? Nama ništa drugo ne ostaje, nego raditi prema mogućnosti i okupljati narodne sile. — Ja ću biti bistar — pa ću reći, okupljati u našem narodu sile katoličkog življa. (Glasovi: oho, oho. Smieh). Ja sam očekivao vaš smjeh, ja sam to očekivao i ja sam i jutros razumio kroz jednu interpelaciju, da čete se smijati, kad ja ovo ovdje izjavim. Ali što mi

radimo, nije ništa nova. Imam ovdje proglas stranke prava od g. 1995., a na ovom proglasu podpisani su medju ostalima Biankini pop Jure, Trumbić dr. Ante i naš na polovicu drug Marović dr. Ivan. (Smieh. Zast. dr. Marović: Bolja ili gorja polovica). Ovi članovi stranke prava g. 1895. u pogledu svećenstva i vjere ovako su narodu govorili (čita):

„Uz jedinstvo domovine i naroda i vjera je našoj stranci velika, dapače glavna svetinja, jer svaki pravi Hrvat neka uvaži istinu historijom hrvatskoga naroda dokazanu, da je samo intenzivno razvijeno vjersko čuvstvo sačuvalo hrvatskom narodu njegovu narodnu individualnost. Nas moraju voditi načela kršćanskog morala, da učimo ljubiti Boga, jer nas je stvorio, crkvu, jer nas je duševno odgojila i paziti svećenstvo, jer je to ugledan stališ u narodu“ („Hrvatska“).

I onda napred: „Tako postupajući, budući zastupnici stranke prava ostad će podpunu vjerni svomu narodu i svomu sietomu dužni, koji uči, kako „držati se vjere, naroda i napredka jedino je sigurno uočitište“.

„Naše svećenstvo, komu sami interesi vjere nalazu, da stoji uz narod u ustavnim borbama, nače će s toga u stranci prava svoju prirodjenu obranu i štiti. Mi bi znamo što je svećenstvo našem narodu bilo a i danas je“.

I onda još čuje: „Čim bi se pohlvalo naš hitri kulturni preporod, da nije bilo neprocijenjene svećeničke ruke? Što bi bilo od dobrog dijela našega naroda, da nije u doba, kad je sablja govorila, četa tranjevaca izlagala svoja prsa neprijateljskim handžarima i tanetima? A tko bi napokon nabrojio zasluge svjetovnog i redovničkog svećenstva, tečajem našeg narodnog preporoda? (Zast. Medini: To je dobro). Polagano, ima još: „Te zasluge svećenstva, kao što i brigu njegovu za sačuvanje glagolice u božjoj službi neće nikad zaboraviti narod, a uz narod ni njegova predstavnička stranka prava. Ona zna, koliko je ovo zadržilo svih na svojim zaslugama, te će s radošću bliježiti svaki čin, koji bude izmjenjivan ljubav i privrženost naroda i svećenstva utvrdjivanovim djelima na uhar vjere i zavjajača.“

(Zast. Trumbić: To je liepo, to i danas podpisujemo). Ako ovo i danas ostaje, onda nije bio na mjestu onaj vaš smieh. (Zast. dr. Trešić: Je li Drinković iskreno uvjeren, da nam treba po uz klerikalce). Naša zadaća jest u tom jasna i bistra, da u našem narodu treba stvoriti i usaditi stranku jaku i tu jakost braniti, a vaša zadaća jest životariti na političkom polju od dana na dan.

Gospodo, mi ovdje govorimo kao prijatelji, ali navjestili ste nam borbu na onom polju, gdje niste smjeli. Vi ste nam navjestili borbu na polju hrvatskoga prava i na tom polju mi ćemo vas dočekati. U cilnom našem narodu, a ne samo u Dalmaciji, valja, da se ta borba do kraja dokonča. S jedno strane će biti oni, koji su za prava hrvatskoga naroda, a s druge strane koji za ta prava nisu.

Tako će to biti medju nami, a sada bi se morao još obratiti gg. Talijanima, ali mislim, da gospoda u ovom času mogu izčeznuti; morao bi se obratiti i gg. Srbima, ali kad imam da obratunam sa hrv. strankom, onda mi oni mogu biti ovaj čas daleko od očiju.

Rieč predstavniku Njeg. Veličanstva.

Gospodo, još imam jednu rieč na vladu. Svi se njoj obraćate, pa ću i ja. Obratam se na predstavnika Njeg. Veličanstva vladara i spomenuti ću mu jedno, mogu reći prorocanstvo Ante Starčevića.

To je bilo prije okupacije i Ante Starčević se je okupaciji Bosne protivio. On je tvrdio, da će se iz akta okupacije u času, kad se bude pristupilo pripojenju, razviti veliki zamršaj, toliko zamršaj, da će kuća Habsburška radi toga čina možebiti ljuče zaplakati, nego Marija Terezija radi djeljenja Poljske. Gospodo, mi smo preklonali skoro bili svjedoci svega toga, a to medjutim još nije sve svršeno, mi čitimo da nije svršeno na ekonomnom polju i u domovini i na tržištima cilnog svijeta. Čitimo u velikom naoružavanju, koje sve to groznizavije biva izmedju velikih sila. Čitimo, da nije svršilo po savezima, po cilnoj konstelaciji, kako se međusobno vele-

sile sprijateljuju. Čutimo, da Austrija postaje sve više osamljena. Ona je imala zadržati put Niema u pomoć, ali u buduću sprema se mnogo jači dodir, nego je bio onaj prekolonjski. I sada dođe ono proročanstvo. Kroz toliko stoljeća, što ovaj narod ovdje živi, svejemuke prepatio upravo od Austrije i uza sve to rekao je Starčević, da će možda doći doba, kada će Austrija nastojati uzkristiti Hrvatsku, ali može biti da neće biti više na vrijeme. Ja mislim da smo mi toj dobi previše blizu i ja držim, a ovo kažem posve ozbiljno predstavniku Nj. Veličanstva, da smo mi stranka prava još jedini i zadnji pokušaj našeg naroda, da smo mi još posljednja hrvatska stranka, koja se nada u oživoćenje svoga programa u cjelovitosti ove monarhije. Gospodo, našega naroda ima 6 do 7 milijuna, i kad ovaj narod izgubi i zadnju nadu u pravo i pravednost, sudite i sami što će taj narod činiti kada budu u pogibelji oni, koje bi mi mogli braniti, koji bi bili vjerna da branimo, i koje ćemo valjda moći i uspješno braniti, ali koje braniti ne ćemo smjeti?

Gospodo, što će moći da radi narod, koji je raztrgan na tolike tudje uprave, koji nije gospodar od sebe, narod koji ima u rukama južnu granicu monarhije, a koji je od svakud progonjen i izrabljivan?

Odgovor ostavljam Vam i onima, koji se imadu brigati za cjelovitost monarhije i sreću njihovih naroda.

Mi u tom pogledu nemožemo ništa nego doći smo na vrijeme izpunjavati našu dužnost.

Dužnost pravaša.

A koja je naša dužnost i što mi možemo, reći ću Vam sa gospodom koja su potpisala proglas stranke prava na narod g. 1895.

Što nam ostaje ono je isto što je vrijedito i za gospodu (čita:)

„Naš uzki saborski djelokrug ne pušta obsežna maha radu narodnih odbranika. Nu zastupnici stranke prava i na tom stegnutom polju uložiti će sve svoje sile, da potaknu i podupru osnovne, koje su narodu korisne; paziti će nad javnom upravom, čuvati će, da se ne krnje i onako mršave ustavne slobodine; da se ne podokpa samouprava občina, i da ove ne budu preobterećene po zakonu neudržimim poslovima. Njihova će biti dužnost, da se postaraju, kako će se nešto bolje nazirati pokrajinski zavodi i nastojati, da prirezi ne rastu bez prave nužde. Proširenje pučke prosvjete; opravdane želje zaslužnog pučkog učiteljskog stališa i njegova obrana od bilo čije samovolje; pohrvaćenje svih srednjih naukovnih zavoda u zemlji; revno vršenje zvanja u članstvu pokrajinskog školskog vijeća sa strane narodnih odaslanika; rad zemaljskog odbora i sve što spada u pokrajinsku upravu, bit će osobita briga zastupnika, a da nam se i ona odbra ne uskraćuju, o kojim možemo i sami odlučivati i za koja pokrajina već svoj novac prinosi.“

Okako ste, gospodo, vi obećavali, ali niste bili ustrajni, pa kako sam rekao, mi ćemo čekajući događaje, koji imaju nadoći, u ovim granicama razvijati naš rad, jer moramo raditi i u današnjim uredbama. Mi ćemo raditi uzdajući se u bolju budućnost, koju će nam dati, o tom sam uvjeren, Bog i mi Hrvati, ako samo budemo htjeli.

Ja sam, gospodo, ovim svršio moj govor o proračunu a sada mi dopustite, da spomenem još nešto.

Pitanje zemaljskog odbora.

U našem novinstvu zadnje godine pisalo se i govorilo o meni za čine u ovomu saboru učinjene na način, koji ja moram ovdje ovom prigodom razištit, jer znam, da pri točki o izboru za zem. odbor ne ću moći. Pisalo se dakle, da sam ja bio u početku sabora dobar, jer da sam se nadao, da ću biti izabran u zem. odbor. Pisalo je, kao da sam se ja kome nudio ili namećao. Ali, gospodo, da bi ja htio doći na zem. odbor, o tom se moje strane nije nikad bilo govora. Prvi, koji mi je nešto progovorio o tom bio je dr. Trumbić. Kad sam ja prikazao zak. osnovu o pošumljivanju, šaleći pitao me je, da li je zar to moj kandidacioni predlog. Drugi put, kad mi se o tom govorilo, bilo je za stolom, gdje sam bio sa gosp. Čingrijom i još nekojom gospodom. Govorili smo o popunjenju ili bolje o preuređenju zem. odbora. A valja znati, da je zak. osnova o državnoj policiji već bila na tapetu i da se je znalo, da će se primit. Ja sam dakle gosp. Čingriji rekao tom zgodom, da ja niti mislim niti kanim primiti se tog mjesta, a da kad bi moja stranka i htjela, da bi se primio jedino u onom slučaju, kada u Zadru ne bi bila uvedena državna policija, jer bi smatrao poniženjem, doći u čas, kad bi me ta policija morala braniti. Ja da bi htio boriti se prsa o prsa. Na to je rekao dr. Čingrija, onda čemo Vas postati. To su svi moji razgovori o toj stvari. Nego sad dolazi najvažnije. Bili smo jednog dana kod našeg predsjednika u klubskoj

sjednici i tom prilikom došao je pok. zastupnik Milić, koji je zaveo našeg predsjednika i rekao mi ovo: naš klub nudi klubu stranke prava ako bi primio, jedno mjesto na zem. odboru. Želja bi bila predsjednika zemaljskog odbora dr. Ivčevića, da bi došao dr. Dulibić. Kad je to nama izjavio naš predsjednik, ja sam mu rekao, da pripita gos. Milića, je li to želja, ili uvjet, je li nude mjesto našem klubu bezuvjetno ili uz uvjet pojedinoj osobi. Milić je odgovorio, da se to mjesto bezuvjetno nudi klubu, da to nije uvjet, nego želja gosp. predsjednika u koliko on pozna gosp. Dulibića. Ovu stvar iznio sam za živa gosp. Milića u novinama i gosp. Milić nije mogao toga oporeći, jer je faktično tako istina i jer je ovdje ljudi, koji su bili tu svjedoci, i ti ljudi mogu posvjedočiti, da ja njima o tom mjestu na zem. odboru govorio nisam, i može mi svaki posvjedočiti, da ja osobno nisam na to reflektirao. Ja, gospodo, nisam ni toliko nevoljan ni toliko slab, da ne bi mogao zaslužiti plaću jednog prisjednika zem. odbora i prosvijetljujem, što se u organu većine iznela ta stvar, prikazujući, kao da sam ja za tim težio. Gospodo, to me pozna, zna, da nisam u mom životu od nikoga ništa pitao, ni od koje vlasti i ustanove, nego da sam ja, otkle sam u javnom životu, bio uvijek u borbi i da sam uvijek hodio mojim putem i uvijek radio u duhu moje stranke. Gdje me moja stranka iznese tu doći, s mojom strankom idem i padam, ali preko toga ne. Da bi se ja komu nudio ili prosio od koga milosti, to nije istina, to gnjušenjem od sebe odbijam, a ako je istina, izdajte ovdje i recite, pozivam Vas svih redom.

Nego, gospodo, lani je bilo nešto drugo. Lani se nastojalo, da bi se zem. odbor ustrojio onako, kako je naša javnost zahtijevala, da bi sve stranke sudjelovale, da bi mlađji elementi došli u odbor, da bi se tome odboru dalo više impulsa i života. Ja sam govorio, gospodo, da bi se u tom pogledu i naša stranka složila i svdjelovala. Naša stranka je to dokazala, kad je odbila onu ponudu g. Milića izjavljujući, da bi bila pripravna s jednim članom kluba sudjelovati sastavu zem. odbora samo onda, kad bi tomu sudjelovale i druge stranke osobito organizacija dubrovačka.

Dakle, vidite, s naše strane htjelo se ono što je cela zemlja željela, a nije se htjelo što ste učinili proti želji ciele zemlje.

Mi se ovom stanovištu nismo iznevjerali. Tim sam svršio.

Upiti

prikazani u saboru u Zadru od zast. Dr. A. Dulibića i drugova.

Uredjenje rivine Jaruge kod Skradina predstavlja bitni uvjet za daljni obstanak onih stanovnika, koji, kako je obće poznato, radi malarije nemilo stradaju. Učinjene su razne osnove, izvedene toli nužne radnje ostavljeno je u izgled bezbroj puta, ali se još nije ništa ostvarilo. Medjutim pučanstvo Skradina strada radi groznice i radi nemogućnosti, da se gospodarski bud kako podigne usred nesnosnih prilika, koje razvitek obrta i trgovine sprječavaju.

Radi svega toga dužni smo upitati c. k. vladu:

Kani li čim prije odrediti konačno uredjenje Rivine Jaruge kod Skradina?

Ima mnogo godina, da je bio ustanovljen c. k. kotarski sud u Tiesnom, dočim porezni ured, koji ima djelovati kao ured sudbenih pologa, nije još ni do danas tu ustanovljen. Takove anomalije, da uz postojeći sud ne ima poreznog ureda, nije nigdje u državi naći već samo u Tiesnom. Pomanjkanje poreznog ureda prouzrokuje i strankam i samom uredu velikih zanoveti, dangube i troškova, jer za svaki predmet, koji zasieca u sudbene pologe, u katastar itd., treba da se i stranke i sud obrate na porezni ured u Šibeniku. Sve je to iztaktno u raznim predstavkama občine, u interpelacijama i predložim zastupnika, te je suviše dalje obrazložiti prieku potrebu, da se čim prvo ustanovi porezni ured u Tiesnom. I visoki je sabor višekrat raznim zaključicim pozivao c. k. vladu, da taj toli potrebit porezni ured ustanovi.

Pošto su sva dosadašnja nastojanja ostala bezuspješna i pošto pučanstvo Tiesnjskane občine trpi radi toga, podpisani su primorani, da još jednom ove zapitaju c. k. vladu:

Je li voljna napokon odrediti, da se u Tiesnom ustanovi toli nuždan porezni ured?

Možda u nijednom kraju Dalmacije ne vlada takova bieda kao u občini Skradinskoj. Izlada sasvim žetva, izlada sasvim jmatava. Pučanstvo će kroz zimu stradati od glada, jer mu falu kruha, i mogućnosti, da ga nabavi, pošto prezadužen. Od glada će se mnogi latiti svakojakih diela, da se spase, i već evo znaka u po-

kušanom orobljenju poštarske blagajne na Bribirskom Mostanu.

Tu treba priskočiti narodu u pomoć ali tako na vrijeme, da se veće zlo ne dogodi.

Izvršenje tolikih javnih radnja u občini Skradinskoj odavna je stavljeno u izgled, određena i sredstva dozvoljena, ali se ne počinje sa radnjom. Ovdje je napomenut n. pr. most preko Krke kod Skradina, za koji je već u državnom proračunu odobrena skoro polovina potreštine, a ipak se ne počinje sa radnjom. Napomenuti je toliko nužno uredjenje Rivine Jaruge obalu radnju puteva, radnje za nabavu pitke vode itd. u ovoj težkoj godini imalo bi se odmah sad početi sa odnosnim radnjam, eda narod nadje pri istim potrebitu zaradu, da se uzmogne prehraniti.

Da se pak izbjegne tome velikome zlu, trebalo bi da c. k. vlada dade odmah razviditi koliko će kuća ostati u občini skradinskoj bez kruha i da se prama to providi.

Obzirom na sve to dužni smo upitati c. k. vladu:

Je li joj poznata težka bjeda, koja vlada u občini Skradinskoj radi nerodne godine i u jestnom slučaju, kani li odmah, prvo nastupa zimskog doba, poprimiti shodne odredbe, da tamoniži narod ne nastrada od gladi, i u tu svrhu osobito odrediti, da se začme sa radnjam javne koristi i da se iz državnih sredstava udiele narodu druge izdašne pomoći.

U selu Zatonu, občine šibenske, koje broji oko 1500 duša, stanovnici gotovo i ne imadu župske crkve, jer ona što postoji u tako je žalostnom stanju, da je nepristupna. Odavna se stali činiti izvidi, vodila se tratakcija za uredjenje ovog pitanja, te je onim seljanim bilo stavljeno u izgled, da će im se crkva graditi.

Nu stvari su ostale pri starom. sve kao da je zaspalo, a župljani ne imaju crkve.

Du se rješeno ovog pitanja pospješi, seljani su se višekrat obračali vlastim, nu uzalud.

Treba ovdje napomenuti, da se radi o selu, koje je vlada u svakom pogledu zapustila, o selu bez crkve, bez škole, bez pristaništa, bez prikladnog puta, te je red da se postojećoj potrebi sela doskoči.

S toga smo slobodni upitat c. k. vladu: Je li voljna odrediti, da se pitanje o gradnji crkve u Zatonu, občine šibenske, povoljno rieši i radnje što prvo izvedu.

Političke vijesti.

O drugom zasjedanju sabora u Sarajevu piše „Hrv. Dnevnik“ medju ostalim: U kratkom razdoblju našeg ustavnog života, već po drugi put odpočima rad našeg sabora. Prvo mu zasjedanje ne bijaše dugotrajno, a kako će ovo zasjedanje sad proći, teško je proreći, jer sabor čeka važna rješavanja, pitanja ne samo politička, već u prvom redu ekonomske naravi. Već drugo zasjedanje stvara našem saboru sasvim drugu spoljašnost, odaje drugo, mnogo priznaje lice. U saboru neće vladati disciplina i teror jedne stranke, koja je umjela da slavi orgije, kad je trebalo poštivati i štediti sam ugled sabora; ta stranka stojati će u saboru osamljena, jer ju lični interesi od ostalih stranaka razstavljaju, jer ju očuvanje njenog položaja i mandata veže na zaseban, posve odijeljen postupak. I taj postupak dovelo je rješeno agrarnog pitanja, odkup zemljoradničkih kmetova. I tu, baš kod rješavanja agrarnog pitanja, nastupiti će prelom u dojakosnjem zajedničkom postupku Srba i Muslimana. Izumjetlika novoga kursa u Bosni dogodit će se ono, što je već sve njihove uzore zadeseo: da su ih njihova iznašašća sama utukla. I dok se ovako u Bosni stvaraju događaji nedogledna domašaja, dotle u delegacijama hofrat Ploj pjeva himnu Burianovoj upravnoj politici. I ljudi se tim pohvalama vesele, rado ih primaju, ma i znali, da su trenutane vrednosti, jnr se bezno kamenjem, a nekmo li riečima zatrpali ne da. Sreća što razvoj odnošaja orijaškim koracima napreduje; sreć, velimo, jer će tako brže doći do preloma i promjene.

Austro-Ugarska priznaje Portugalsku republikom. Ministar izvanjskih posala grof Aehrenthal upratio je privremenoj republikanskoj vladi u Lisabonu depesu, kojom naša monarkija priznaje portugalsku republiku.

Razsulo magjarske koalcije. Sad se doznaje, kako je došlo do sporazuma izmedju austrijske i ugarske vlade u pitanju o plaćanju u gotovom. Pošto su se pregovori odveć zetezali, a sadašnja ugarska vlada nije pokazivala nikakve volje da popusti, nego se je dapače stavljala na intrasigntno stanovište, zaprijetili su austrijski krugovi, izneti tajni pakt, što ga je bio sklopio Kossuth-Wekerleov kabinet. Koaliciona je vlada obećala podpunu remisivnost prama Beču, samo da se održi. Pod pritiskom dotičnih izprava, popustio je Khuen-Hedervaryev ka-

binet, ali ipak se je o tom saznalo u javnosti. U Ugarskoj više nitko ne vjeruje u poštivost Kossuthovaca, koji su za ljube vlasti htjeli prodati domovinu. Ova je afera učvrstila znatno položaj Khuen-Hedervaryev.

Otvorenje austrijskog parlamenta. (Nove zakonske osnove). Jesenskom zasjedanju, koje bi se imalo 22. o. mj. otvoriti, bit će predloženo 4-mjesečni budgetni provizorij i budget, u kojem će obzirom na financ. položaj biti mnoge stavke križane. — Predložiti će se osnova o reformi kaz. zakona, kaz. postupnika, odvjetničkog reda, bilježničkog reda, te novelu o obćem građanskom zakonu. Porezna reforma neće biti predložena, a novi obranbeni zakon bit će donesen na godinu. Gledom na dobre ili loše rezultate u česko-njemačkim pregovorima, imat će legislaturna perioda tek da okusa snagu većine prema manjini, stoga fin. ministar Bilinski neće predložiti financijske osnove. Moguće da će se pregovarati o rekonstrukciji kabineta.

Zastupnici stranke prava u Čilipima.†)

(Od našeg posebnog izvjestitelja.)

Na Svisvete otkiše se Čilipi ko mlada nevjesta. Naroda se zgrnulo sa svih strana Konavala. Glazba hrv. društva iz Cavtata dobrovoljno pristupuje, da uzveliča priček odličnim otačbenicima. Progrijuje već u oči tog dana navješćuju nam, kakav još Čilipi ne doživje. Tri ugledna Čilipska domaćina gg. Mato Novaković, Vlaho Stanović i Baldo Radović, podješe u Gruž na priček milim nam gostima. Dva mlada konjanika firm odjevna idu im u susret noseći prigodnu pjesmu od našeg Don Anića, da im navieste već pri ulazu u Konavle, kojim oduševljenjem Konavljani ih čekaju.

U Mošćima ciele selo sa svojim glavarom g. Pendom dočekuje zastupnike, te ih poklicima i pucanjem iz progrija pozdravlja. Evala vriedim našim perjanicam gg. Pendu, Nikšiću, Joviću i Dragoviću na njihovu zauzimanju, te sviesntijem Mošćanima na odazivu.

Na glas njihovih progrija, kreće izpred „Matic“ do na put veebna povorka glazbom. Pred njima ponosno barjak vite starina naš Antić. U povorci vidimo liepu kitu sviesnih pravaša. Tu uz našega g. Pera Glavića ponosito stupa njegova četa od 40 najuglednijih domaćina iz južnih Konavala, te gg. Don A. Bačić, Pero Karajica, Klečak, Kukuljica, Letunić i ostali, g. načelnik Magud sa obće prisjednicima gg. Vukovićem, Gjanom i Krilanovićem. Hvala g. načelniku, te se je odazvao pozivu odvora i došao na priček našemu zastupniku i njegovim drugovima.

Kočiše se pomole, a glazba zasvira „Starčeviću himnu“. Narod pozdravi svoje zastupnike, a dražestna gđica Katica Krilanović preda našem predsjedniku krasnu kitu cvieća, poprativši je ovim riečima:

Premlada sam, nedorasla
Da u vienac pletem čine
Što na oltar prinosite
Hrvatske nam domovine.

Znam samo, naši oči
Kad se bore za slobodu,
Kliču Vama da ste prvak
Hrvatskome našem rod.

S toga čelik zastupniče,
Dični vojgo Stranke Prava,
Ove kite nježnog cvieća
Što Vam naša ljubav dava.

Na što liepo zahvali Don Ivan. Narod oduševljeno kliče „živio!“ Ciele povorka krene pred crkvu Maticu. Pod krasno okičenim slavulokom sa nadpisom „Bog i Hrvati“ čekala je druga grupa nebrojna naroda. Tu obć. viećnik St. Simović pozdravi zastupnike iztčići, koliko su Čilipe i u obće Konavle počašćene njihovim dolazkom, te im zaželi ugodni boravak medju nama. Na to naš mlii zastupnik Skurić predstavi narodu svoje drugove: Don Ivu, dr. Drinkovića, dr. Dulibića, dr. Mladinova. Progovori tada Don Ivo, pa Dulbić i Drinković. Oni su oćrtali narodu rad stranke prava, rad njihov u saboru i van njega za dobro naroda i pozvali narod da ne klone duhom, da se ne obazire na kojekakve mutikaše i narodne vampire, već da se neustrašivo okuplja pod barjak stranke prava, koja je jedina pučka stranka, pak će i hrvatskom narodu svanuti bolji dani, biti će gospodar, a ne gost u svojoj knći, a nad njim zapovjedati će samo Bog i Hrvati. Narod je slusao govore velikim interesom i burno povladjivao govornicima.

Po svršenim govorima odoše pozdravit mjestnog župnika, iza česa je sliedio objed. U krasno okičenoj dvorani kuće brata Skurića bio je priredjen liep objed, koji Čilipljani priredise u počast milim gostima.

Objedu su pristupovali i neki pozvanici, a da ih nije bilo više, krive su prostorije. Pred objeda palo je liepih otačbeničkih govora i nazdravica sa strane gg. zastupnika i

Konavljana. Govori su bili popraćeni sviranjem glazbe, poklicima, pucanjem škula, a vani pred kućom preko 50 članica Čipske pucalo je iz pušaka.

Popodne dodje iz Cavtata liep broj gospodja i gospode da pozdrave čelične naše borce. Prispio je i priličan broj brzojavnik pozdrava, od kojih najviše su se dopali oni gg. dr. Wagnera i pošt. majstora Franića.

Oko tri sata po podne morali su gg. zastupnici odputovati svojim kućama radi vjernih svojih posala, ali sav narod skoči molbom da ostanu, neka im se ne otmu još s očiju oni, koje oni tako žarko ljube, jer vide u njima svoje iskrene prijatelje, — prijatelje, koji su spremni sve žrtvovati za dobro i slobodu potištenog naroda — i zbilja se zadržao do večera. Razvi se tad pravo narodno veselje. Na jednu stranu liepe Konavke zametnule svoje kolo — na drugu glazba izvadja birani program. Oduševljenje nepisivo.

Ali se primaknu čas razstanka. Krasno je tad progovorio g. Skurić i Don Ivo, pa veličanstvena povorka s muzikom i barjakom na čelu krene do na put, da odprati mile svoje goste, te da im na razstanku klinke ne: s Bogom, već do vijđenja! Tu opet iz kočije pozdravi narod dr. Drinković preporučujući slogu i rad. Prizor pri razstanku, oduševljenje naroda ne da se opisati.

U jednu rječ pričeh, slavje bilo je dostojno onih, kojima je bilo namenjeno. Konavljeni ovaj dan ne će nigda zaboraviti, te još jednom kliču pravaškim zastupnicima: „Živili, u radu bili vaza s vama Bog i Hrvat!“

*) Izostalo iz posljednjeg broja.

SIBENIK, 12. studenoga.

Najprije „Crvena Hrvatska“, a za njom „Narodni List“ pripovijedaju nam, kako su zastupnici stranke prava bili dočekani u Čitipim. Što čemo im, njih, gospara Čingirju i gospara Biankinija boli onaj doček, jer da je Konavljana bilo malo, a doček hladan, po komandi gosp. Skurica. Ono oduševljenje onoga krasnoga pučanstva, onaj veličanstven doček, uprav kraljevski doček bio je namenjen... stranci prava i to gospodu boli. Nije bio onakav kakav su u Cavtatu neki renegati pri redili hrvatskoj glazbi i to boli gospodu Čingirju i Biankinija. Nu mi im možemo dati jedan savjet, kako se mogu lasno utješiti. A taj je ovaj: Neka gospodar Čingirja, kolodvoja „samostalaca“ i prijatelj Cavtatskih renegata podje u Konavle, neka s njim podje i gosp. Biankini zast. na car. vieću kotara dubrovačkog i mi krivi, ako se ne utješe. Konavljeni će ih primiti... onako kako nisu primili pravaške zastupnike stranke prava... A kako su primili pravaške zastupnike donasmo u izvadku, iz poslanog nam dopisa, na drugom mjestu.

Dakle, gg. Čingirjo i Biankini, pokušajte! Još bi imali „Crvenoj Hrvatskoj“ što šta odgovoriti glede saborskog rada zastupnika str. prava, ali neka se uztrpi: odgovor će doći...

Naši dopisi.

Driš, 1. studenoga.

Odgovor dopisniku „Driške stvari“.

U stovarištu laži i klevete — splitskog „Slobodi“ — izašao je dopis, koji se sa gluhošću i zlobnim ocrnjivanjem uprav slajno odlikuje. Da nam dopisnik, i ako poput razbojnika sakriven, nije poznat, nebi se na one laži i bedastoće osvrnuli, nu pošto nam je poznato što je pisano i tko je pisao, evo dvie rieči dopisniku za odgovor.

Po mnenju dopisnika fratri u ovoj krajini vode borbu i podržavaju smutnju u narodu; oni fratri sadiru puk svojom redovinom, drže narod u gluportu; uzrokom su, što vijdeniji građani ne pohadjaju crkvu; sa blagajnom izrabljuju težaka u svoje svrhe itd... Glas puka, glas Boga, stara je poslovice. Upijajte drišane, zapitajte narod ove krajine, tko meće i podržava smutnju u narodu; tko dere i guli puk, tko ne ide i zašto ne ide u crkvu; tko se izrugava vjerskim svetinjama; tko li je uzrok vjerskome nehaju u Drišu; tko li sa blagajnom izrabljuje težaka u svoje svrhe? Glas puka, glas Boga, a ovaj glas jednodušno odgovara, da je jedna kula, suzom siritinjskim i kraju pučkom sazidana, i to kula baš vajnoga dopisnika, vazda bila kamen smutnje koji u Drišu, toli u ovoj krajini. Ta još famozni čaća brbljavog dopisnika bio je poznati smutnjivac i mutikaša, a u krepost i njegovo čedo u mnogo višem obujmu baštini.

Kakav je pako spletkar i smutnjivac gosp. dopisnik od kada je u javni život stupio, najbolje znadu gospoda sudci, koji su u Drišu kroz kakovih trideset godina pravdu dičili... Da je dr. Grandić, kako ga je u srbiskom listu nazvao p. J. Miović, i sada uzrok svim razmiricam

u Drišu, to je poznato i vrebam na krovu. Tko guli i sadire narod? Glas puka, glas Boga. A puk na sva usta kaže, da je kula g. dopisnika od vajkada sadirala biedni puk, a to svjedoči onaj varičak, te stotina drugih bezakonja i žalostnih prizora, koji se i dan danas u ovoj krajini odigravaju... Spominje dopisnik još blažajne. Ej, znademo mi vrlo dobro, da su blagajne u njegovom zlobnom oku oštri trn, tei da je isti uložio sve sile, nebi li im zavrnuo vratom; ali jalove mu ostadoše sve intrige. Još jednu, prvo nego li završimo. Koje su to, g. dopisniče, vijdenije osobe u našem varošu te ne idu u crkvu? Vidi se, da sam nikad u nju, a niti blizu nje nisi došao; jer da si kadgod približio se hramu, vidio bi kako svet koji iz varoša toli sa sela hrpimice vrvi u crkvu i kako pomljivo sluša propovjedi, na koje se ti zlobno nabacivaš. Oni vijdeniji nisu drugi nego ti isti, koji poslie djetinstva još u crkvu nisi zavirio i tvoje pripriepne, slične tebi. Na druge laži ne vriedi se osvrćati, kad nam je poznato, da su izvaljene poslie podne, kad su dopisniku običajno oči pomućene, a noge nesigurne... Mi znademo, da je dopisniku koža tvrdja, nego... i da ga sve ovo što rekomo, neće potresti nu drugi put okrenut ćemo deblji kraj, pa što Bog da i sreća junačka!

Iz hrvatskih zemalja.

Dvie kulturne slave. Na 27. o. m. j. proslavit će se u Zagrebu dvie kulturne slave. „Braća hrv. zmaja“ otkrili će ploču spomenicu Stanku Vrazu. Toj će svečanosti prisustvovati i braća Slovenci. — Istoga dana proslavit će zemaljsko kazalište godišnjicu, odkako je zagospodovao hrv. jezik na hrvatskoj pozornici.

Predsjednikom kr. zem. povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u Hrvatskoj i Slavoniji imenovan je Njeg. Veličanstvo kr. umir. sveuč. profesora T. Smičiklasi.

Željeznica Istra—Dalmacija. Projekt o inzularnoj željeznici s prevozima između Trsta —Istra i Dalmacije, približuje se svom ostvarenju. Već se je osnovalo društvo pod naslovom istarsko-dalmatinsko željezničko-parovozno-parobrodarsko društvo, koje će urediti dotične luke. Članovi su društva tvrđke Schikau u Elbingu, Wayss i Westermann u Cie. u Gracu, zastupnik Cervar u Voloskom te dr. T. Krenn i dr. H. W. Graj u Beču. Financiranje je već osigurano.

Novi predsjednik bos-herceg. sabora imenovan je l. o. m. j. Previšnjim rješenjem muslimanski zastupnik dr. Safvet beg Bašagić-Redžepašić. Isti se rodio u Nevesinju u Hercegovini dne 6. svibnja g. 1870., u naponi je dakle muzejne snage. Potječe iz jedne od najstarijih i najuglednijih plemićkih obitelji. Njegov otac, Ibrahim-beg obnašao je najviša islamska dostojanstva. Njegova je majka unuka slavnog junaka Smailage Čengijića, kojega je ovjekovječio u svom epu Ivan Mažuranić.

Pokrajinske vijesti.

Mlada misa. Sutra u svom rodnom gradu Splitu prikazat će prvi put nekrvnu žrtvu Bogu vriedni i agilni vič. Don Vinko Bračević. Mladome levitić iskreno čestitamo!

Iz Sinja. Predaja duhana. Ovogod. predaja duhana slabo po narod došla. Odkle mislio dobru paru izbit, od tud ga hraja i bije. Narod duhan veselo na vagu goni, ali se sa vage neveseo kući vraća. Kad ga se upita što si stuban, brate, odgovara: Kako ne češ, toliko trudi, muči se oko duhana, a sad ga plaća po ništa. U obće veliko nezadovoljstvo među narodom vlada, jer se duhan posve nizko procjenjuje. I to u oči silno upada, da na jednim vagam se bolje plaća a na jednim slabije, osobito narod više na činovnika L. Nakon jednoglasnog zagovora sabora, nadalo se je, da će biti cienne duhanu povoljnije, a ono to gore. Željati je, da zanimani odrede shodno neka se pri vaganju u Sinju duhan bolje biednomu narodu plaća, kako je i pravo.

Popis stoke. Koncem ove godine opet će se po čitavoj monarkiji izvršiti popis pučanstva, koji će nam pokazati napredak i nazadak takodjer u gospodarskom življenju. Biti će i popis stoke. Te brojeke pokazati će nam jasnu sliku kulturnog stanja. Mnogi se seljaci boje, kad ih se dodje pitati, koliko glava ima, da će mu se udariti na to opet novu porez; nu to ne stoji. Onih 9 milijuna na godinu što ih dala vlada za podignuće marve, podiđili su na temelju popisa stoke od god. 1900.

Iz grada i okolice.

Sastanak mjestnog kluba stranke prava sazvan je i držat će se sutra, u nedjelju, u jutro u 10 sati u dvorani „Hrvatskog Sokola“.

Ovaj sastanak po sebi je važan, jer ga se drži po svršenom saborskom zasjedanju, o kojem će tu da izvieste naši zastupnici. Svaki član kluba i svaki pravaš neka za to ne izostane.

Lična viest. Jučer boravio je ovdje pogl. gosp. Brilli, c. k. ravnatelj dalm. pošta i b-zjava u zvaničnom poslu.

Za povjest Sibenika. Vič. Don Petar Kaer, ta marna pčela radilica na polju naše povjesti i arheologie, putovao je prošlih dana u naučne svrhe Bosnom i Hercegovinom. Na tome svome putu svratio se je i u Travnik, te je tu u znamenitoj biblioteci ondješnjih Isusovca našao važne spise i izvore, koji će mu izvratno poslužiti za povjestne crtice našeg Sibenika, na kojima on sada radi, i prvi dio kojih ima da izdaje doskora štampom „Hrvatske Tiskare“.

Novim pročelnikom ovdješnjeg c. k. oružničkog zapovjedništva određen je oružnički poručnik g. Viktor Mohr, koji je već nastupio službu. Gospodin Mohr poznat je kao vriedan oružnički starješina, a kao osoba priklonit ovoj zemlji i našem narodu.

Telefon. Broj telefonskih stanica u Šibeniku povećava se sve to više usljed novih prijavnica, što rado bilježimo, jer dokazuje koliko je bila potrebna i ova ustanova obćenja u našem gradu, gdje promet, trgovina i industrija sve to više napređuju.

Javno poslužništvo. Doznajemo, da su kot. poglavarstva dobila nalog i upute, kako da što bolje urede javno poslužništvo s osobitim obzirom na saobraćaj stranaca i to u duhu obstojećih propisa obrtnog pravilnika. Bit će vrlo dobro, ako se javni poslužnički uredi u zadrugu pod nadzorom vlasti, i ako se dotične koncesije budu davale samo osobama, koje će jamčiti, da će tu službu vršiti na zadovoljstvo putnika. Tim će bit uklonjene sve one dosadašnje tužbe, koje su samo škodile dobru glasu naših mjesta i saobraćaju stranaca.

Neosnovane informacije. Primamo iz Rogoznice: Više put su mnogoga neosnovane informacije teško ostetile, pa i kod nas radi njih mora da sad strada naš sumješčanin F. B. Usljed jedne pravde osuđen na dva mjeseca farnice neprevrtove u globu, zamolio je, da mu kazan bude oproštena ili snižena, radi težkih posljedica za obitelj i kućanstvo, ali mu to bi zanekano i baš usljed neosnovanih informacija, po kojima je vlast morala zaključiti, da izvršenje pomenute kazni ne će biti od velike štete obitelji dotičnoga. A stoji sve protivno, naima, da će zbog ovoga jedna ciela brojna obitelj teško stradati, jer je obće poznato, da ista bez svog domaćine nema nigdje i kod nikoga nikakva oslona ili pomoći, kako je to po istini zasvjedočio župnik i glavar. Bilo bi željeti, da sudbena vlast odredi nove izvide, da sazna pravu istinu.

Još u pitanju poravnjanja obale Makale smatramo nužnim iztknuti, da se baš iza svih velikih kiša nakon izvedenog nasutka opaža sa strane lukobrana velika količina ležeće vode, pa će bit od neobhodne potrebe, da se i tuda provede konao, koji će tu vodu da guta i u more svede. Nasipanje Vrujla kao da je nešto zakrlo, te se preporučuje, da se njim nastavi i tako što prije uredi i konali kroz onaj prostor, koji su već odavna otvoreni na veliku zdravstvenu štetu okoline.

Strancima vojnoobvezanicima na znanje. Stranci, koji se nalaze u Šibeniku, a podpadaju pod vojne obveze t. j. pod stavnju god. 1911. jer rođeni godine 1888., 1889. i 1890., mogu se prijaviti obć. uredu (odsjeck za vojništvo) kroz cieli ovaj mjesec studeni.

Iz uredništva. Radi preobilja gradiva opet smo morali neke dopise izostaviti.

Uzmite kada ste nahladjen, pun slina, proti hunjavici i težkom disanju Fellerov fluid m. d. M. „Elsalfluid“. Mi se osvjedočimo sami kod boli prsiju, vrata i drugih bolesti, o njegovom ljekovitom, kašalj ublažujućem i okripljujućem djelovanju. 12 bočica stoji K. 5., 24 bočica 8 K. 60 fil. Proizvadžak je samo ličnik: E. V. Feller u Stubici Elsatrg, br. 264 (Hrvatska).

Naše brzojavke.

stigli 12. studena.

REGOVORI IZMEDJU ČEHA I NIEMACA. U pregovorima između Čeha i Niemaca, o kojima se toliko pisalo posljednjih dana, kao da će uspeti, nastala je stagnacija, te je neizvjestno sasvim, kako će se dalje razviti.

ODEJCI DELEGACIJA.

Poslie izjave ministra vanjskih posala grofa Aehrenthala razpisala se je neobiteno talijanska štampa. Većina talijanskih novina nije ni pošto za dovoljno s onim, što je Aehrenthal kazao o trojnom savezu.

od kad Feller-ove pilule „Rabarber“ m. d. M. „Elsapilule“ upotrebljavamo. U pregovorima između Čeha i Niemaca, o kojima se toliko pisalo posljednjih dana, kao da će uspeti, nastala je stagnacija, te je neizvjestno sasvim, kako će se dalje razviti.

IZVZVAT CARSKOG POSJETA.

Njemački car Vilim uzvratilo je sa svom žurnošću nekidašnji posjet ruskog cara u Potsdamu. Susreo se s carem Nikolom u dvorcu kod Wolfgartena, učinivši mu skroz privatan posjet.

IZMEDJU ŠPANSKOJE I VATIKANA.

Odnosaji između Španskoje i Vatikana imaju se smatrati pogošanji, jer se sad znade pod izvjestno, da se vaticanski poslanik Ojeda ne će više povratiti u Madrid.

U AUSTRIJSKOJ DELEGACIJI.

Između Masaryka i Aehrenthala konflikt postaje sve važniji i ozbiljniji, u koliko je Aehrenthal odbio ponovo sve Masarykove tvrdnje kao neosnovane, a Masaryk kod njih uporno ostaje, tvrdeći, da ministar vanjskih posala nije odgovorio na njegova glavna pitanja!

U GALIČKOM SABORU.

Sjednice galičkog sabora postaju sve zanimljive, jer Rusini nastavljaju u obstrukcijom i ne kane od nje odustati, dok se ne razbistri položaj.

IZ BOSANSKOG SABORA.

Zastupnik Veseličić upravio je interpelaciju na predsjedništvo sabora povodom govora izrečenih od Koschuta i Tisse u ugar. delegaciji i u njima izniše svoje aspiracije na Bosnu.

Priopćeno.*

Ravnateljstvu „Dalmatie“

Trst.

Pred nekoliko mjeseci na parobrodu tog eruživa „Zara“, tvrđka Luigi Borghi iz Trsta, ukrcala je za mene zaboj rukotvorina. Puteu uslied pokvara stroja, ta se roba vodom po-koarila. Ista je bila osigurana kod „Riunione Adriatica“. Sliedila je procjena, a na moj zahtjev i protuprocjena, a šteta ustanovljena na K 280.—. Premda sad do sada sve moguće korake preko svog odvjetnika dr. Milkovića poduzeo da dodjem do te odstete, ipak nisam bio još nadoknaden, jer se to ravnateljstvo putem zadarske agencije izpračava sa „Riunione Adriatica“, a ova sa „Dalmatie“. Pošto ovakovo postupanje ne samo ogorčava, nego odaje i slabe strane tog ravnateljstva, na koje se iz pučanstva dižu neprestane tužbe, primoran sam javno pozvati ga, da ovaj moj posao napokon uredi, a ne bude li to učinio što prije, ponovno ću javiti obćinstvu, koliko se može pouzdanja da ima od „Dalmatie“, kad se njoj povjerava prevoz vlastite trgovine.

U lžu Velikome, 10. studenoga 1910.

Marko Novoselić

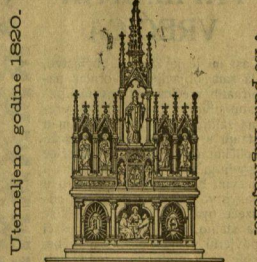
trgovac.

* Za stivari pod ovom rubrikom uredništvo ne odgovara.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavalatelj i odgovorni urednik: Josip Drezga.

Insam & Prinoth

u Sv. Ulrihu, Gröden (Tirolska).

U temeljeno godine 1820.

Više puta nagradjeno.

Kiparske radnje iz drveta za crkve: Kipovi svetaca, oltari, propovjedaonice, križni putevi, razpela, jaslice i t. d. Katalog uzoraka s cijenama daje se badava. Za dostavu naručbe do štacije uključivo sa škrinjom, ne plaća naručitelj.

24-9. 911.

Objava.

Čast mi je obavijestiti p. n. obćinstvo, da sam u mojoj vlastitoj zgradi u Varošu otvorio dućan

Manufakturne robe.

Dućan sam podpunno uredio prama svim zahtjevima, odgovarajući manufakturnoj struci, a budući da su cienne takodjer vrlo umjerene, s toga se najljepše preporučam p. n. obćinstvu, da se za eventualne potrebe izvoli u dućan podpisano obratiti i osvjedočiti se, bilo o vrsti robe, bilo o cieni.

Veleštovanjem Josip Tarle.

2-4

Dobar tek!

karnik: E. V. Felleru

Zdrav želudac i nikakove bolesti želudca ne imamo, nikakove bolove, od kad Feller-ove pilule „Rabarber“ m. d. M. „Elsapilule“ upotrebljavamo. Iz osviedočenja kazujemo Vam, pokušajte ih i Vi; nije uređuju stolicu i pospiješuju probavu. 6 kutijica stoji franko 4 K. Proizvadžak je samo ličnik: E. V. Felleru Stubi cji, Elsatrg br. 64 (Hrvatska).

Kolera - sušica - sifilis

jest zarazna bolest, s toga je dobro ako pranje rublja obavljamo kod svoje kuće. Takova prilika pruža se svakomu, ako kupi za to patentirani

Punoparni stroj Dalmacija

koji je tako udešen, da može s njime i djevojčica od 12 do 14 godina upravljati. Prednosti kod uporabe:

Izkuhavanje, izparivanje i desinficiranje rublja obavlja se sve na jedanput za 10 do 20 časaka. Rublje se niti ruja niti gneči, niti dere, a isto tako i nepregori, i radi toga se dva do triputa duže sačuva nego ona s rukom prano. Stroj treba radi svoje gradnje vrlo malo vode i sapuna a pod nije ni najmanje mokar. Stroj se može upotrebiti još i u druge svrhe, kao kotao za grijanje vode, kuhanje voća, grijanje platčila i kupka itd. Godišnje pranje rublja ne stoji niti četvrti dio prema svakom drugom načinu pranja.

Stroj br. 1 za kućnu uporabu zapada K 50. Uz šestmesečno odplaćivanje 10% više.

Naručbe prima i obavlja:
Hubert Bolanca, Krapanj, Dalmacija

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineskih srebrarija žlica, viljuška i noževa.

Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.

Pečata.

Švake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovini.

Bogati ilustrirani cjenik. Tvrđičke stalne cene.

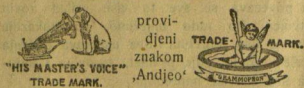
Šibenik, Glavna ulica, br. 128.

14.9.-910.-14.9.-911.

Hrvati i Hrvatice, pomozite družbi sv. Cirila i Metoda.

Najsavršeniji gramofoni i ploče

sa svakovrstnim komadima osobito hrvatskim

dobivaju se u knjižari i papirnici:

Ivan Grimani

Šibenik, Glavna ulica.

Šalje na zahtjev cjenik i popis komada badava i franko.

Objava.

Zašto se ne obratite pri kupovanju vaših potrebitina ravno na tvrdku

Jaroslav Kocian

Tkaonica i odpravništvo Hronove u Met. (Česka.)

koji zgotavlja i ima uvijek na skladištu sukna za odjela, zimске kapute itd. Zajamčeno održanje boje. Kanafasa, platna, flanela, ubrusa, ručnika, jastuka, porketa, šifona.

Cene su najjeftinije.

Naručbe preko 18 K. šaljem franko.

Tražite uzorke.

Može se dobiti 30 do 40 mt. odpadka 3 do 15 mt. dugog za K 18 do 25 prema vrsti.

Od odpadaka se ne šalju uzorci.

11-24

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, da sam objavljeni tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku uporabu otvorio, te je podupno prema zahtjevu uredio, time sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izraduju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzeće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cijenjene naručbe, koje će u potpunom redu i najsavjetnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem

ANTE ZORIĆ
ŠIBENIK.

90

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.

Pomoću najmodernijeg motora

proizvadjaju

Švake vrsti Od najboljeg marseljskog griza Švake vrsti ovog jestiva.

kao i od

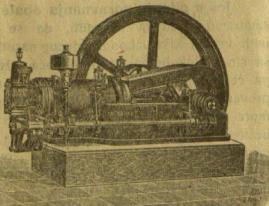
Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

Tvrđka:

IVAN ŠUPUK i brat

Šibenik.

15./VI. 10.

Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja upravitelji sve upite:

Kuća Gutenberga,
EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahitjevajte cjenik besplatno i bez poštarine.

Dopisivanje hrvatski.

Najbolji namještaji snage

kao što:

motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjel-ske i električne namještaje snage.

Namještaje na mršavi plin (Sauganlage) prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

- Velika zlatarija -

Gjuro Plančić

Starigrad

(Podružnica: Vis-Velutuka).

Prodaje svakovrstnih zlatnih i srebrnih predmeta.

Najfinije švicarske dobnike.

Cene umjerene bez utakmice. Priznanice na pretek. 30.VII.

Hrvatska
vjeresijska
banka
Podružnica
Šibenik.

Dionička glavnica - -
- - - - K 2,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 180.000.

CENTRALKA DUBROVNIK - -

Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednime. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razretetnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Podružnice:
Via Giulia br. 33.
Via Giulia br. 16.
Via Acquadotto br. 65.

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Telefon br. 1930.

Centrala: Via Coroneo 45.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište staala prostih, apaniranih i za ured.

Veliki izbor predmeta za ljearne, drogerije, porcelan i zrcmliero sudje, ocaline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih stvari u ocaklini, porcelani.

Cene umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalju se cenicli badava.

Dopisivanja u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrđka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

Podružnice:
Via Barriera vecchia br. 33.
Via Colonia br. 17.
S. Giovanni di Guardicella br. 871.

Telefon br. 1930.

26.II. 10.

167-54